

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
030 284 3200
vraagbaak@loc.nl

BTW: 808564018B01
IBAN: NL42 TRIO 0198 5295 70
KvK: 30162169

Betreft: reactie coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst'

Utrecht, 22 december 2021

Geachte heer Rutte,

Afgelopen week is het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruit kijken naar de toekomst' uitgebracht. In deze brief wil LOC Waardevolle zorg reageren op dit akkoord en u een aantal punten meegeven ter overweging.

Visie op onze samenleving

LOC ondersteunt al tientallen jaren cliëntenraden in zorg en welzijn. Via bij LOC aangesloten cliëntenraden - maar ook via mensen die zorg nodig hebben, naasten, zorgverleners en managers - komen verhalen binnen hoe het in de zorg gaat. Rode draad in de verhalen is het gevoel dat de zorg steeds verder verzakelijkt en daardoor ontzield is geraakt. Systemen, wetten, protocollen en metingen zijn leidend geworden. De menselijke maat is verloren gegaan. En daarmee ook de mogelijkheden om aan te sluiten bij wat voor mensen van waarde is, zodat zij hun leven kunnen leiden op een manier die bij hen past.

Veel betrokkenen in de zorg verlangen naar een zorg waar het weer echt om mensen draait. In de praktijk zien we mooie initiatieven, maar voelen mensen zich gehinderd door alle systemen, metingen en wetten. Daarbij stigmatiseren we als samenleving mensen die zorg nodig hebben. Jongeren voelen zich vooral gezien als probleemgeval. Mensen met psychische problemen zijn hun aandoening geworden. Ouderen zijn in eerste instantie gebrekkig of een persoon met dementie. Mensen met een beperking noemen we nog steeds verstandelijk of lichamelijk gehandicapt. Mensen voelen zich in toenemende mate een economische schadepost in plaats van een mens, die een volwaardige plek in de samenleving inneemt. En waar sprake is van zelfredzaamheid gaat het vaak over het zelf moeten regelen en minder ondersteuning krijgen.

Wij denken dat het anders moet en kan. Door bij ieder mens te kijken wat zijn of haar waarden en behoeften zijn. Om vervolgens met de persoon en degenen die voor hem of haar van betekenis zijn te onderzoeken wat iemand belangrijk vindt in het leven. Met de juiste ondersteuning kunnen mensen van betekenis zijn voor zichzelf en voor de

samenleving. Want ook iemand die zelf ondersteuning nodig heeft kan iets in de samenleving betekenen. Zoals een leraar met dementie die op het MBO les geeft over wat het betekent om dementie te hebben. Of iemand met psychische problemen die door de juiste hulp ruimte voelt om voor anderen computers te repareren.

Het betekent ook dat we mensen meer ruimte geven. Zoals kinderen om weer kind te mogen zijn in plaats van op hun vierde al cito-toetsen te moeten maken, om aan een smal gedefinieerd maatschappelijk ideaalbeeld te moeten voldoen.

Daarvoor zullen we als samenleving wel de juiste randvoorwaarden moeten organiseren. Zoals:

- starten met mensen als mens te benaderen en niet als object van zorg;
- samenhang tussen de verschillende levensdomeinen;
- bieden van bestaanszekerheid, zodat mensen ruimte voelen om zich op andere zaken te richten. We denken aan een dak boven het hoofd, goede rechtsbescherming en een basisinkomen;
- organiseren van ondersteuning met mensen samen en niet over hun hoofden heen;
- ontwikkelen van de woon- en leefomgeving samen met inwoners op basis van hun behoeften en wensen.

Door op deze manier naar zorg en ondersteuning te kijken maken we mensen gelukkiger en hebben we een grote groep mensen die meer dan nu actief kan bijdragen aan de samenleving. Er komen daardoor bijvoorbeeld ook minder kinderen in de jeugdzorg terecht.

Weinig oog voor de praktijk

In het coalitieakkoord zien we verschillende maatregelen die kunnen helpen om problemen in onze samenleving aan te pakken. Tegelijk zien we - met name - in het hoofdstuk over de gezondheidszorg een aantal voornemens die daar volgens ons niet bij gaan helpen.

Zo lezen we dat het nieuwe kabinet meer controle wil hebben over het formuleren wat kwaliteit van zorg is - met als voorbeeld het kwaliteitskader verpleeghuiszorg. Tegelijk wordt daar een besparing ingeboekt. Blijkbaar voorzien de onderhandelaars dus al dat de huidige norm van kwaliteit voor hen te hoog is. Maar daar zit niet eens het probleem. In onze samenleving moeten we af van het idee dat kwaliteit bepaald wordt door mensen of instanties die ver van de praktijk afstaan. En daardoor geen zicht hebben op hoe goede zorg tot stand komt. Het zou van moed getuigen als de onderhandelende partijen het oordeel over kwaliteit veel meer laten aan mensen die direct met zorg te maken hebben: degenen die zorg nodig hebben, hun naasten en medewerkers die zorg verlenen. Laat hen bepalen wat nodig is om tot goede zorg te komen en wat dus kwaliteit is.

Daarnaast komt de beloning van mensen die in de zorg werken niet terug in de plannen van de coalitie. Als we daar niets aan doen, gaan steeds minder mensen in de zorg

werken. Terwijl ze zo hard nodig zijn. In uw akkoord staan wel (terechte) miljarden voor leraren, maar het zorgpersoneel - van helpende tot verpleegkundig specialist - worden vergeten. Terwijl het gemiddeld salaris van deze groep sterk achterblijft bij dat van docenten. Hebben ze niet een vergelijkenbare verantwoordelijkheid? En moeten we dat dan ook niet in het salaris terug laten komen?

De terughoudendheid om salarissen in de zorg te verhogen is ook zichtbaar in het totale budget voor de zorg. Volgens de coalitie is een beperking van de groei noodzakelijk, omdat steeds meer mensen een beroep zullen doen op de zorg. Maar de voorgestelde besparingen zullen een averechtse werking hebben. Minder geld naar de geestelijke gezondheidszorg in een tijd waar mensen te maken hebben met mentale druk door lockdowns en onzekerheid zal later grote gevolgen hebben. Net als de geplande besparing op de jeugdzorg na afloop van deze kabinetsperiode. Het voorziene beleid lijkt daarmee vooral gericht op beheersing van de financiën in plaats van verbeteren van de inhoud.

Juist de toekomst van de gezondheidszorg vraagt om verbinding met andere levensdomeinen. Waar zorg, sociale zekerheid, onderwijs en ruimtelijke ordening niet als aparte beleidsterreinen worden behandeld, maar als één geheel waar integrale oplossingsrichtingen voor nodig zijn. We vragen geen volledig uitgedacht programma, maar een open houding om samen met de samenleving hierover na te denken. En vooral ruimte te laten om werkenderwijs met ideeën te komen.

Voorstellen

LOC Waardevolle zorg wil graag een aantal voorstellen doen om vraagstukken in onze samenleving op te lossen.

Betrokkenheid van mensen

Tijdens de onderhandelingen zijn talloze maatschappelijke organisaties en experts bij de informateurs op bezoek geweest om hun ideeën over de samenleving te delen. Een mooi initiatief, dat navolging verdient. In het coalitieakkoord wordt echter amper gesproken over hoe mensen zelf betrokken worden bij de uitvoering van alle plannen. Zij kennen de praktijk, weten wat speelt en wat nodig is. Laat hen vanaf het begin meedenken en meebeslissen en zorg dat ze voldoende gefaciliteerd worden om een gelijkwaardige rol te spelen. Dit kan bij talloze onderwerpen; denk alleen al aan de geestelijke gezondheidszorg of jeugdhulp, waar ervaringsdeskundigheid in opkomst is en inbreng biedt die anderen niet hebben. Maar ook in lokale gemeenschappen zien we initiatieven die actief benaderd moeten worden. Initiatieven die nadenken over het leefbaar houden van wijken, dorpen en steden. Die breder kijken dan alleen zorg. Geef deze mensen de mogelijkheid om ideeën en maatregelen uit te werken, zonder vanuit Den Haag een blauwdruk op te leggen.

Wij vragen u in de verdere uitwerking van het coalitieakkoord ruimte te bieden voor betrokkenheid van mensen die in de praktijk met maatregelen te maken krijgen. En deze mensen ook een positie te geven in de uitvoering en eventuele aanpassing van maatregelen.

Nieuwe vormen wonen en samenleven

In het coalitieakkoord is geregeld dat er veel extra woningen moeten komen. Onder andere voor ouderen als alternatief voor het verpleeghuis. Wij pleiten ervoor dat mensen uit de buurt of het dorp vanaf het prille begin invloed hebben op de inrichting van de buurt en de voorzieningen. Zodat er wijken ontstaan waar iedereen zich thuis voelt. Waar jong en oud, met en zonder zorg, met en zonder verstandelijke beperking, mobiel en minder mobiel, rijk en arm door elkaar wonen. Waar mensen elkaar helpen en zich om elkaar bekommeren. Met zingevende activiteiten en vele mogelijkheden om samen te werken en te bewegen.

Waar mensen het onderling niet kunnen oplossen is er hulp vanuit de overheid en maatschappelijke organisaties. Die hulp is op maat, laagdrempelig, zonder schotten en afgestemd op wat mensen werkelijk nodig hebben. Hulp is niet pas beschikbaar wanneer iemand 'iets heeft'. Maar richt zich ook preventief om te helpen je gezond te blijven voelen. De woningen en de woonomgeving zijn duurzaam, flexibel en geschikt voor verschillende levensfasen. Er is veel ruimte voor gezamenlijke activiteiten en er is een diversiteit aan voorzieningen op uiteenlopende gebieden als welzijn, leren, ondernemen, natuur en recreatie, kunst en cultuur, sport en spel, daginvulling en zingeving.

Duurzaamheid beweegt de bewoners. Zo zijn de gebruikte materialen te recyclen. De gemeenschap leeft klimaatneutraal. De woningen en woonomgeving zijn voorbereid op klimaatverandering. De kringlopen zijn zoveel mogelijk lokaal; waar mogelijk komen diensten, eten en drinken uit de buurt.

Wij vragen u initiatieven te steunen die samen met wijkbewoners bouwen aan nieuwe gemeenschappen, waar mensen zich thuis voelen en die duurzaam zijn.

Kwaliteit toetsen in de praktijk

De coalitie opent de discussie over kwaliteit van zorg door deze beoordeling meer naar zich toe te trekken. Voortaan zal de overheid een nadrukkelijker rol innemen. Alleen kan je de vraag stellen in hoeverre een overheid kwaliteit van zorg moet en kan bepalen. Mensen in de (lokale) praktijk zijn veel beter in staat om hierover een oordeel te vellen. Dat zien we ook bij de rol die cliëntenraden nu invullen: zij kijken wat in de praktijk gebeurt en geven dit terug aan de zorgorganisatie. Een mogelijkheid om dit breder te organiseren, is het idee van maatschappelijke toetsing. Je geeft mensen op lokaal niveau de taak om te kijken of zij de zorg en ondersteuning als goed ervaren.

Deze mensen zijn op verschillende manieren betrokken bij de zorg en kennen de context waarin deze wordt verleend. Zij waarderen het unieke van de zorg en zien tegelijk wat binnen deze situatie nodig is om tot goede zorg te komen. En kunnen daardoor een oordeel daarover geven. Je kan kwaliteit immers niet vatten in landelijke richtlijnen. Daarom bieden we een alternatief: laat dat oordeel over aan degenen die ermee te maken krijgen, die weten wat speelt en die betrokken zijn bij de gemeenschap. Cliëntenraden kunnen hier een belangrijke rol bij spelen.

Wij vragen u kwaliteit van zorg te laten toetsen door mensen uit lokale gemeenschappen en hen hierin te ondersteunen.

Anders organiseren

Om onze samenleving toekomstbestendig te maken zullen we veel minder dan tot nu toe in sectoren moeten denken. In het leven van mensen horen bijvoorbeeld onderwijs, ontspanning, mobiliteit, wonen en sport bij elkaar. Het één heeft invloed op het ander. Zorg en ondersteuning moeten vooral uitgaan van het leven van mensen, in plaats van bij de zorgvraag. En dus aansluiten bij dat dagelijks leven, in plaats van het te domineren. Een duidelijk voorbeeld daarvan is een gezin dat te maken heeft met jeugdzorg. De jeugdzorg richt zich veelal eenzijdig op het kind. Terwijl de situatie in het gezin vaak andere oorzaken heeft. Bij sommige gezinnen komen wel 20 hulpverleners vanuit verschillende domeinen over de vloer.

Hierbij is het van belang dat de gezinsleden als mensen die een leven hebben worden benaderd. Ook deze jongeren hebben - net als anderen - een toekomstdroom. Onderzoek vanuit dat vertrekpunt wat er nodig is problemen die het gezin ervaart op te lossen. Dat moet vooral integraal. Voor ouderen, mensen met een psychische kwetsbaarheid of lichamelijke/verstandelijke beperkingen geldt hetzelfde. Ook hier is integraal kijken en onderzoeken met de betrokkenen nodig om tot oplossingen te komen. We zullen veel meer in netwerken om mensen heen moeten denken dan vanuit de verschillende sectoren.

Wij vragen u daarom initiatieven te steunen die integraal werken samen met de betrokkenen in de praktijk brengen.

Ten slotte

LOC Waardevolle zorg wil graag samen met de aangesloten cliëntenraden een actieve bijdrage leveren aan de vernieuwing van onze samenleving. Wij hebben al diverse initiatieven genomen om daaraan te werken. En willen dat graag verder uitbouwen. Graag gaan wij daarover in gesprek met de nieuwe coalitie. Als u vragen heeft of met ons in gesprek wil, dan zijn wij daarvoor bereikbaar (Marthijn Laterveer, m.laterveer@loc.nl, 06 511 34 558 of Thom van Woerkom, t.vanwoerkom@loc.nl of 06 133 48 217)

Met vriendelijke groet,

Marthijn Laterveer
Coördinator